

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fikhî” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Zarar Görmek de Zarar Vermek de Yoktur Kaidesi ve Bunun Korona Hastalığı ve Namazda Aralıklı Durmakla İlişkisi

Mokliss Amin'e

Soru:

Esselamu Aleykum.

İlk sorunun cevabını alamadım ve işte ben ona, önceliği olan bir soru daha ekliyorum:

Faziletli Şeyhimiz Allah sizi mübarek kılsın.

Zarar görmek de zarar vermek de yoktur kaidesi hakkında yardım etmenizi rica ediyorum.

İslam Şahsiyet Kitabının üçüncü cildinde geçenlere göre (benim anlayışıma göre); zarar, fiillerin dışında eşyalarla mı ilgilidir, şayet böyle değilse zarar kaidesini, Korona salgınına ve enfeksiyonun olduğu zararın varlığı olasılığı nedeniyle namazda aralıklı durmaya indirgemek sahih olur mu?

Açıklığa kavuşması için bazı ayrıntılar rica ediyorum.

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Zarar kaidesi konusunu, İslam Şahsiyeti Kitabının üçüncü cildinin word dosyasınının 471-475. sayfalarında detaylandırdık:

[Zarar kaidesi şu iki hususu kapsamaktadır:

1- Şâri'nin hitabında onun yapılması, terk edilmesi ya da serbest kılınmasına delalet eden bir hususun geçmediği bir şeyin kendisinin zarar verici olmasıdır. Onun zarar verici olması haram kılınmasına dair delildir. Çünkü Şâri zararı haram kılmıştır. Onun kaidesi [الأصل في المضار التحريم] **“Zararlarda asıl olan haram kılmaktır.”**

2- -Şâri'nin bir şeyi genel olarak mubah kılmış olması, fakat o mubahın fertlerinden birinde zararın bulunmasıdır. O ferdin zarar veren ya da zarara götüren oluşu, haram kılınmasına delil olmaktadır. Çünkü Şâri, mubahın fertlerinden bir ferdi, zarar veren ya da zarara götüren olduğunda haram kılmıştır. Bunu kaidesi ise şöyledir: [كل فرد من أفراد المباح، إذا كان ضاراً أو مؤدياً إلى] **“Mubah hususun fertlerinden her fert, zarar veren ya da zarara götüren olduğunda o fert haram kılınır, o husus mubah olarak kalır.”**

Birinci kaideye gelince onun delili Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu kavlidir: **“İslam'da zarar görmek de zarar vermek de yoktur.”** [Taberani tahric etti.] Ebu Davud, Nesai ve Tirmizi, Ebu Sirmati Malik Bin Kays el-Ensâri'nin hadisinden tahric ettiklerine göre Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle demiştir: **“Kim zarar verirse Allah da ona zarar verir. Kim sıkıntı verirse Allah da ona sıkıntı verir.”** Bu iki hadis, Şâri'nin zararı haram kıldığına dair delildir.

İkinci kaideye gelince, onun delili şu rivayettir: **“قد كان رسول الله صلى الله عليه وسلم حين مرَّ بالججر، نزلها، واستقى الناس من ينرها، فلما راحوا قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا تشربوا من مائها شيئاً، ولا تتوضئوا منه... للصلاة، وما كان من عجين عجنتموه فأغلفوه الإبل، ولا تأكلوا منه شيئاً، ولا يخرجن أحد منكم الليلة إلا ومعه صاحب له**

“Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem Hicr’e uğrayınca, orada konakladı. İnsanlar o kuyudan su içmek istediler. Gecelediklerinde Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: **Onun suyundan bir şey içmeyin, namaz için ondan abdest almayın. Yoğurduğunuz hamurla develeri yemleyin. Ondan bir şey yemeyin. Sizden biri, beraberinde bir arkadaşı olmaksızın gece dışarı çıkmasın...**” [İbn Hişam siretinde rivayet etti.] Bu kıssada, Rasul’ün mubahın fertlerinden bir ferdi nasıl haram kıldığı görülmektedir. Zira su içmek mubahtır fakat Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem onlara bu Hicr kuyusunun suyundan içilmesini ve ondan abdest alınmasını haram kılmıştır. Bir kişinin gece yalnız olarak dışarı çıkması mubahtır. Fakat Rasul onlara o gece, yanında bir arkadaşı olmaksızın dışarı çıkmayı haram kılmıştır. Daha sonra açığa çıkmaktadır ki onda zarar olduğu kendisine sabit olduğundan dolayı bu suyu ve yalnız olarak dışarı çıkmayı haram kılmıştır... O halde zararın varlığı, şeriatın mubah kıldığını haram kılmayıp sadece mubahın fertlerinden bir ferde zararın varlığı o ferdi haram kılmaktadır. Fakat o husus, **ister fiil olsun ister şey**, mubah olarak kalmaya devam etmektedir.

Bu izahat, o mubah ferde zarar veren olması durumu ile ilgilidir. Zarara götüren bir durum olduğunda ise bunun delili şu rivayettir: **أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقَامَ بِنَبُوكَ بَضْعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً لَمْ يُجَاوِزْهَا، ثُمَّ انْصَرَفَ قَافِلًا إِلَى الْمَدِينَةِ، وَكَانَ فِي الطَّرِيقِ مَاءً يَخْرُجُ مِنْ وَشَلٍ، مَا يُرْوَى الرَّكَبُ وَالرَّاكِبِينَ وَالثَّلَاثَةَ، بِوَادٍ يُقَالُ لَهُ وَادِي الْمَشْفُوقِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ سَبَقَنَا إِلَى ذَلِكَ الْوَادِي فَلَا يَسْتَقِينُ مِنْهُ شَيْئًا حَتَّى نَأْتِيَهُ** Sallallahu Aleyhi ve Sellem Tebuk’te birkaç gece kaldı. Fazla kalmadı. Sonra Medine’ye dönerek oradan ayrıldı. Yolda damla halinde akan bir su vardı. -Rivayet edilir ki bir, iki ya da üç süvari Müşakkak vadisi denilen yere geldi. Bunun üzerine Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle dedi: **Kim o vadiye bizden önce varırsa biz oraya varasıya kadar ondan hiçbir şekilde su almasın...** [İbn Hişam siretinde rivayet etti.] Bu hadiste Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem, o az sudan içilmesini haram kılmıştır. Çünkü o, ordunun susmasına yol açardı. Zira Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in [**مَنْ سَبَقَنَا إِلَى ذَلِكَ الْوَادِي**] **“Kim o vadiye bizden önce varırsa biz oraya varasıya kadar ondan hiçbir şekilde su almasın”** sözü, ondan su alanları lanetlemesi, Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem gelesiye kadar ondan su alınmasının haram olunmasına dair delildir. Sudan almak mubahtır. O vadideki o sudan su alınmasında bir zarar yoktur. Fakat Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem gelip onu orduya taksim etmeden önce ondan su almak, ordunun perişan olmasına yol açar yani zarara götürürdü. Buna göre Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem oraya gelesiye kadar o vadiden su almayı haram kılmıştır...

O halde bir şeyin zarara yol açıyor olması, şeriatın mubah kıldığı bir hususu haram kılmaz, sadece mubahın zarara götüren fertlerinden bir ferde zarar götüren olması, sadece o ferdi haram kılmaktadır. Fakat o husus, **ister fiil ister şey olsun**, mubah olarak kalmaya devam eder. Bir şeyin zarar veren ve zarara götürüyor olması hâli hakkındaki bu hadislerden ikinci kaide olan [**كُلُّ فَرْدٍ مِنْ أَفْرَادِ الْمَبَاحِ، إِذَا كَانَ ضَارًّا أَوْ مُؤْدِيًّا إِلَى ضَرَرٍ، حَرَّمَ ذَلِكَ الْفَرْدَ وَظَلَّ الْأَمْرَ مَبَاحًا**] **“Mubahın fertlerinden her fert zarar veren olduğunda ya da zarara götüren olduğunda haram kılınır, o husus mubah olarak kalır.”** kaidesi çıkarılmıştır. Bu kaide, zarar kaidesinin iki hususundan ikinci husustur...] Bitti.

Zarar kaidesinin iki kısmı da incelendiğinde, aralıklı durmak bakımından sorunuzda Korona hakkında bahsettiğiniz hususa aşağıdaki nedenlerden dolayı intibak etmediği görülmektedir:

1- Kaidenin birinci kısmına gelince; onda, bir şeyi yapmaya veya onu yapmamaya ya da onda muhayyerliğe dair bir nâssın olmaması gerekir. Şayet bir nâss olursa, nâssı aşır zarar araştırmasına geçmeksizin nâssa itibar edilir... Dolayısıyla bu, aralıklı durmaya intibak etmez; çünkü safları sıkı tutma yani aralıklı durmanın nehyedilmesi hakkında nâss vardır. O zaman zararın bu kısmı, zarar argümanı ile ona uygulanmaz.

2- Kaidenin ikinci kısmına gelince; mubah olan bir şeyin olması, sonra onun bir kısmına dair nehyin gelmesi gerekir; safları sıkı tutmak hakkında, onun vacip veya mendup olduğunu yani mubah olmadığını emreden nâsslar vardır; o zaman bu, kaidenin uygulanmasının dışındadır.

3- Buna göre zarar kaidesi burada uygulanmaz. Aksine safları sıkı tutmak bakımından camide namaz kılmakla ilgili şerî hüküm araştırılır... Nitekim Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Cuma namazını vacip kıldığı ve şayet hastaysa hasta olan kişinin Cuma veya cemaat namazına gitmemesini caiz kıldığı görülmektedir:

a- Cuma namazının farz olmasına gelince; Subhanehu'nun şu kavlından dolayıdır: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ **Cuma günü namaz için çağrı yapıldığı zaman, hemen Allah'ın zikrine koşun ve alışverişi bırakın. Eğer bilerseniz bu, sizin için daha hayırlıdır.**" [Cuma 9] Dolayısıyla burada, mubah olan (alışveriş) hakkında bir nehyin ve Cuma için koşmanın olması, Cuma namazının farz olduğuna dair kesin bir karinedir...

b- Hastanın Cuma namazı için koşmasının vacipliğinden istisna kılınmasına gelince; Hâkim Ebu Musa'dan Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini tahric etmiştir: الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَىٰ كُلِّ مُسْلِمٍ فِي جَمَاعَةٍ إِلَّا أَرْبَعَةً: عَبْدٌ مَمْلُوكٌ، أَوْ امْرَأَةٌ، أَوْ صَبِيٌّ، أَوْ مَرِيضٌ **Köle, kadın, çocuk ve hasta dışındaki bütün Müslümanların cemaatle Cuma (namazı kılmaları) üzerlerindeki vacip olan bir haktır (farz-ı ayındır).**" Hâkim dedi ki: "Bu, Şeyhayn'in şartı üzere sahih bir hadistir ve onlar tahric etmemiştir." Aynı şekilde Nesai İbn Ömer'den, o da Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in eşi Hafsa'dan şöyle rivayet etmiştir: Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: رَوَّاحُ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَىٰ كُلِّ مُحْتَلِمٍ **Cuma namazına gitmek her baliğ olan kimseye vaciptir."**

4- Safların sıkı tutulmasına gelince; bu hususta nâss gayet açıktır. Zira Müslim Sahihinde Cabir İbn Semure'nin şöyle dediğini tahric etmiştir: Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: « قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَكَيْفَ تَصِفُ الْمَلَائِكَةَ عِنْدَ أَلَا تَصُفُونَ كَمَا تَصِفُ الْمَلَائِكَةَ عِنْدَ رَبِّهَا؟ » فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَكَيْفَ تَصِفُ الْمَلَائِكَةَ عِنْدَ «يَتَمُونَ الصُّفُوفَ الْأُولَىٰ وَيَتَرَاوُونَ فِي الصَّفِّ الدُّرُوكِ غَيْرِ الْمَلَائِكَةِ وَكَيْفَ تَصِفُ الْمَلَائِكَةَ عِنْدَ رَبِّهَا؟ » قَالَ: «يَتَمُونَ الصُّفُوفَ الْأُولَىٰ وَيَتَرَاوُونَ فِي الصَّفِّ الدُّرُوكِ غَيْرِ الْمَلَائِكَةِ وَكَيْفَ تَصِفُ الْمَلَائِكَةَ عِنْدَ رَبِّهَا؟ » **Meleklerin Rableri huzurunda saf bağlayıp durdukları gibi saf bağlasanız ya!**" Bunun üzerine biz: Ey Allah'ın Rasulü! Melekler Rablerinin huzurunda nasıl saf bağlayıp dururlar? diye sorduk. O da şöyle buyurdu: **Onlar öndeki safları tamamlayıp birbirine perçinlenmiş gibi bitişik dururlar."**

Ahmed'in, Abdullah Bin Ömer'den tahric ettiğine göre Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: أَفِيْمُوا الصُّفُوفَ فَإِنَّمَا تَصُفُّونَ بِصُفُوفِ الْمَلَائِكَةِ وَحَادُوا بَيْنَ الْمَنَائِبِ وَسُدُّوا الْخَلَلَ وَلِيْتُوا فِي أَيْدِي **Safları düz tutun, Meleklerin safı gibi saf tutun, omuzları bir hizaya getirin, aradaki boşlukları kapatın, kardeşlerinizin (sizi düzeltmeye çalışan) ellerine karşı nezaketli olun. Arada Şeytan gedikleri bırakmayın. Kim safa kavuşursa Allah ona kavuşur. Kim de saftan koparsa Allah da ondan kopar."**

5- Daha önce bu konu hakkında ayrıntılı birçok cevap yayınladık; ben ise bu konu hakkındaki iki cevabı zikretmekle yetiniyorum:

Birincisi H. 17 Şevval 1441 M. 08/06/2020 ve size onda geçenlerin bir kısmını aktarıyorum:

(...İkincisi: Bu nedenle Müslüman ülkelerdeki devletler, ister Cuma isterse cemaat namazında olsun özellikle de semptomları olmadan bulaş korkusu ile yanındakinden bir ya da iki metre uzak durmayı namaz kılan zorunlu tutarsa, büyük bir günah işlemiş olurlar. Zira bu mesafe bidattir. Çünkü Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şeri delillerle açıkladığı safların keyfiyeti ve sıkılaştırılmasına açıkça aykırıdır...

Üçüncüsü: Şöyle denmez, bulaşıcı hastalık, namazda aralıklı durmayı caiz kılan bir mazerettir. Böyle denmez. Çünkü bulaşıcı hastalık, camiye gidilmemesi için bir mazerettir, camiye gidilip namaz kılanın yanındakinden bir ya da iki metre aralıklı durulması için bir mazeret değildir! Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem döneminde de bulaşıcı hastalıklar (Taun) meydana gelmişti. Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den veba enfeksiyonuna yakalanan birinin namaza gidip arkadaşından iki metre mesafede durduğu varit olmuş değil. Tam tersine özürdür, evinde namaz kılar... Yani bulaşıcı hastalığı olan hasta sağlıklıya karışmaz ve Allah'ın izniyle onun için yeterli tam bir tedavi sağlanır.... Sağlıklılar o bölgeye karıştırılmaz... Doğru olan ise camiye gider ve her zamanki gibi aralıksız Cuma ve cemaat namazını kılar... H. 17 Şevval 1441 M. 08/06/2020] Bitti.

İkinci cevap 14/10/2020 ve sizin için onun bir kısmını aktarıyorum:

(... Yukarıda geçenlerden de anlaşıldığı üzere Cuma namazı, farzı ayndır. Dolayısıyla Cumanın, daha önceki cevaplarımızda açıkladığımız gibi safların şeri olarak sık tutulmasıyla birlikte Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in rükunlarını ve sıhhatinin şartlarını açıkladığı şekliyle eda edilmesi gerekir... Otoritenin bu şekilde kılınmasını engellemesi halinde otorite büyük bir günah işlemiş olur. İster bu devletin camileri kapatması şeklinde olsun isterse şeri olarak kılınmasını yasaklaması şeklinde olsun fark etmez...

Çünkü Cuma, farzı ayndır. Dolayısıyla mükellef olan tüm Müslümanların, ona koşması ve rükunleri ve sıhhatinin şartlarıyla birlikte saflarını sıklaştırarak şeri olarak Cumayı eda etmesi gerekir... Şayet fiziksel bir engelden veya zalim bir yöneticinin Cumanın şeri olarak kılınmasını engellemesinden, dahası namaz kılanlara aralıklı durmayı dayatarak bidat işlemeye zorlamasından dolayı bunu yapmaya güç yetiremiyor ve namaz kılan da bunu engelleyemiyorsa, onu gücü yettiği kadarıyla eda etmesi gerekir ve zalim yönetici ise günah işlemiş olur...

Buhari ve Müslim Rahımehumallahu Teala, Ebi Hureyre Radyallahu Anh'dan tahric ettiklerine göre Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ** "Size bir şeyi emrettiğimde de onu, gücünüz yettiği ölçüde yerine getiriniz." [Lafzı Buhari'ye aittir]... Şayet bir Müslüman, (farzı ayn) Cuma namazını safları sıkı tutarak kılmaya güç yetirebiliyorsa, bu şekilde kılması vaciptir. Çünkü gücü yettiği halde namazı aralıklı kılmak bidattir. Yok eğer gücü yetmiyorsa otorite günah işlemiş olur. Bu durumda namazı gücü yettiği şekilde kılmalıdır. Nevevî "Ölümü: H. 676" (el-Minhâc Şerhu Sahîh-i Müslim İbn Haccâc) adlı kitabında, lafzı Müslim'e ait olan bu hadisin şerhinde şöyle demiştir: Ebi Hureyra'dan Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ** "Size bir şeyi emrettiğimde de onu, gücünüz yettiği ölçüde yerine getiriniz." Dolayısıyla bu, İslam'ın önemli kaidelerinden ve Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e verilen Cevâmiu'l-Kelim'den bir tanesidir. Dolayısıyla da buna, çeşitleriyle birlikte namaz gibi sayısız hükümler girer. **Dolayısıyla bazı rükunlarını ve bazı şartlarını yerine getirmekten aciz kalması durumunda geri kalanları yerine getirir**... Allah daha iyisini bilir.] Bitti.

Umarım Cuma namazı konusu hakkında bu kadarı yeterli olmuştur.

Sonuç olarak: Sağlıklı olanların Cuma namazını kılması farzdır, hasta olan ise özürdür, bu yüzden gitmemelidir; şayet hastalığı bulaşıcı ise kesinlikle Cuma namazına gitmemelidir. Devlet de, tedbir ve ihtiyat gereği Cuma günleri camilerin yakınlarına acil durumlara müdahale için sağlık birimleri yerleştirir.

Zarar kaidesinin şey veya fiille ilgili olması hakkındaki sorunuza gelince; İslam Şahsiyeti Kitabı'nın üçüncü cildinden iktibas ettiğimiz gibi "zarar kaidesi" iki hususla da ilgilidir ve bunu teyit etmek için de alıntı yaptığımız metindeki **"ister fiil olsun ister şey olsun"** cümlesini ön plana çıkardık.

Umarım bu kadarı yeterli olmuştur. Bilen ve hüküm verenlerin en hayırlısı Allah'tır.

Kardeşiniz
Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 09 Şevval 1442
M. 21/05/2021

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-uttahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4126/>